

Лілія ІВАНЕВИЧ

ТРАДИЦІЙНЕ ВБРАННЯ УКРАЇНЦІВ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ: ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ

Внаслідок аналізу відомих і маловідомих праць та музейних фондів колекцій у статті висвітлюється проблема дослідження предметів народної ноші українців Західного Поділля XIX — першої половини XX ст. Вперше подається спроба створення розширеної класифікації традиційного вбрання західних подолян з урахуванням відмінних ознак їх комплексів.

Ключові слова: народна ноша, традиційне вбрання, українці Західного Поділля, фондів колекцій музеїв, класифікація, костюм, натільний, поясний, плечовий і верхній одяг, головні убори, взуття, прикраси, пояси, доповнення до одягу.

© Л. ІВАНЕВИЧ, 2014

Серед широкого спектру традиційно-побутової культури українців історико-етнографічного регіону Поділля особливо виділяється народна ноша як цінна матеріальна та духовна спадщина України в цілому. Актуальність дослідження цієї проблематики, починаючи від середини XIX ст., не зникає й до сьогодні. До того ж усі субрегіони Поділля, зокрема Буковинський, Західний, Східний та Центральний характеризуються, окрім спільних ознак певними специфічними відмінностями в крої, оздобленні, способі поєднання й носіння та, як наслідок, класифікації складових народного костюма. Особливо своєю багатоаспектністю і оригінальністю вражає комплекс традиційного вбрання українців Західного Поділля. З огляду на це саме проблематиці дослідження та класифікації народної ноші українців Західного Поділля XIX — першої половини XX ст. присвячується наша стаття.

Працюючи у фондах музеїв, ми насамперед зіштовхнулися з проблемою чіткого та однозначного визначення історико-етнографічних кордонів Західного Поділля. Аналіз минулих досліджень відображає значний спектр різних поглядів щодо обрисів Поділля як історико-етнографічного регіону та Західного Поділля як його субрегіону. Враховуючи історію виокремлення території Поділля й аналіз наукових концепцій стосовно проблеми формування кордонів регіону, спробуємо визначити історико-етнографічні межі його Західної локальної зони.

Західне Поділля охоплює рівнинно-горбисту територію між Прикарпаттям і Східним Поділлям і становить значну частину Тернопілля, за винятком теренів, які входять до історичних Волині й Опілля. Насамперед, окреслимо приблизні кордони Західного Поділля по річках, зокрема, на заході — Стрипа, на півдні — Дністер, на сході — Збруч. На півночі межа проходить по обрисах Підволочиського і Тернопільського районів. Виходячи з цього, ми використаємо в історико-етнографічних дослідженнях Західного субрегіону Поділля наступні райони Тернопільської області: Борщівський, Бучацький, Гусятинський, Заліщицький, Підволочиський, Терехівський, Тернопільський і Чортківський [21]. За цією концепцією Західне Поділля межує із Буковиною, Волинню, Опіллям, Покуттям та Східним Поділлям.

Історіографія досліджуваної теми охоплює праці видатних науковців й етнографів кінця XIX — початку XX ст. та радянського періоду, що містять найперші спроби класифікації українського тради-

ційного вбрання чи його окремих груп, а саме: Я. Головацького (1877) [17], Х. Вовка (1928) [14], В. Білецької (1929) [6], К. Гуслистого і С. Колоса (1961) [4], О. Воропая (1966) [15], І. Спаського (1970) [37], К. Матейко (1977) [29], Г. Горинь (1986) [18], Д. Крвавича і Г. Стельмащук (1988) [40]. Вдосконаленню запропонованих класифікацій сприяли ґрунтовні дослідження таких зарубіжних і вітчизняних учених, як: Л. Бурачинської (1992) [12], Г. Стельмащук (1993, 2013) [38; 39], Т. Кари-Васильєвої (1994) [25], Т. Ніколаєвої (1994, 1996, 2005) [33; 34; 35], К. Матейко (1996) [30], М. Білан і Г. Стельмащук (2000) [5], Т. Кари-Васильєвої та А. Чорноморець (2002) [26], Л. Лиганової (2003) [28], Л. Булгакової-Ситник (2005, 2008) [10; 11], Л. Булгакової-Ситник і Т. Лозинського (2013) [19], З. Васіної (2006) [13], О. Федорчук (2007) [41], О. Косміної (2008) [27] та Г. Врочинської (2008) [16]. Певне значення для формування класифікації строю західних подолян мають праці: Л. Булгакової (1994, 1996) [8; 9], Н. Николин (1994) [32], Г. Савки (2008) [36], Г. Медведчук (2010) [31] та Л. Іваневич (2013, 2014) [20; 22; 23; 24]. Безпосередньої класифікації костюма українців Західного Поділля ще не сформовано, окрім запропонованого огляду народної ноші подолян Борщівщини в альбомі-каталозі музейних фондів Борщівського краєзнавчого музею [7]. Як бачимо, актуальність озвученої проблеми все більше привертає увагу науковців, і не лише.

Переконливим доказом цього стала наша дослідницька робота з фондovими колекціями подільського строю різноманітних музеїв і, передусім, Тернопільського обласного краєзнавчого музею, що яскраво презентує одіж західних подолян. Загальна чисельність етнографічної групи «Тканини» складає 12 тис. 48 предметів, з яких, завдяки плідній співпраці з директором музею Костюком Степаном Володимировичем, головним зберігачем фондів Ленчук Іриною Мирославівною та завідувачем сектором збереження фондів Крохіною Наталією Іванівною, ми опрацювали 9532 предмети. Найбільше у колекції представлений народний стрій українців насамперед Західного Поділля, значно меншу частку займають зразки ноші з Опілля й Волині та інших регіонів України. Причому традиційний костюм західних подолян яскраво презентований складовими елементами прак-

тично усіх груп народного комплексу вбрання, насамперед оригінальними вишитими жіночими й чоловічими сорочками, поясним жіночим (запаски, обгортки та спідниці) і чоловічим одягом, нагрудним (камізельками, кептарями тощо) та різноманітним верхнім (особливо кожухами різного крою) одягом, головними уборами, поясами, прикрасами і взуттям [3].

Цінні за обсягом і довідковим апаратом колекції зразків народної ноші містяться в Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові. Експозиція музею складається з етнографічного відділу (понад 44000 одиниць) і відділу мистецького промислу (більше 28000 одиниць). Містять етнографічні фонди й окремі предмети традиційного комплексу вбрання українців Західного Поділля. Зокрема завдяки співпраці з директором Інституту народознавства НАН України Павлюком Степаном Петровичем, заступником директора з музейної роботи Чмеликом Романом Петровичем та провідними зберігачами фондів музею Янчук Олесею Любомирівною, Супонєвою Ольгою Іванівною і Петрів Галиною Ярославівною ми дослідили вишиті сорочки, поясний, плечовий і верхній одяг та пояси. Але головну вартість для нашого дослідження склали унікальні головні жіночі й чоловічі убори та різноманітні прикраси, особливо з бісеру [1].

Особливу цінність становлять фонди Національного музею ім. А. Шептицького у Львові, які на сьогодні налічують понад 100 тис. експонатів українського мистецтва та національної культури. На окрему увагу заслуговує зібрання складових елементів традиційного строю західних подолян. Передусім внаслідок співпраці з директором музею Кожаном Ігорем Володимировичем і заввідділом народного мистецтва Собоуцькою Любавою Андріївною нам вдалося опрацювати цікаві зразки вишитих сорочок, жіночого поясного й верхнього одягу, взуття та прикрас [2].

На основі аналізу створених класифікацій та опрацьованих власноруч фондovих колекцій названих музеїв здійснимо спробу вперше сформувати класифікацію народної ноші українців Західного Поділля з урахуванням відмінних ознак їх комплексів на фоні загально регіональних ознак. Зауважимо, що при складанні класифікації ми зазначали про статеvu приналежність певних складових подільського кос-

тjома за необхідністю. В усіх інших випадках мається на увазі, що названий елемент строю могли носити як жінки, так і чоловіки. Крім того, ми позначали окремо ті різновиди складових національної ноші (або їх другорядні назви), які побутували лише на території Західного Поділля в цілому чи, зокрема, у якомусь його куточку (районі, селі).

Загалом українське народне вбрання ХІХ — першої половини ХХ ст. характеризується передусім комплексністю. Базову основу цих комплексів, у свою чергу, складають різноманітні за ознакою функціонального використання групи компонентів. Отож, за визначеними критеріями у традиційному костюмі українців Західного Поділля ХІХ — першої половини ХХ ст. виділяють:

І. Основний комплекс вбрання, до якого відносять:

1). *Групу натільного одягу* — до кінця ХІХ ст. цей вид як чоловічого, так і жіночого строю складала виключно *сорочка*, що різнилася способами крою, декорування та носіння:

а) *жіночі сорочки* за способом крою плечової частини ділять на:

- без плечових швів (*тунікоподібні, вперекидку* (Борщівський р-н, Зах. Под.), *перекидні, перегинкові сорочки* (с. Міжгір'я, Борщівський р-н, Зах. Под.), *хлоп'янки*) бувають: з бочками або без — поширений на Зах. Под. тип сорочок;

- з плечовими вставками (*уставкові, вуставкові, поликові*, як їх підтипи: *зморщені (морщенки), рясовані сорочки*, сорочки з відрізною підточкою-спідницею або *галькою*) — найбільш поширений на Зах. Под. тип сорочок;

- з суцільнокрійним рукавом (*безуставкові, безвуставкові чи безполикові*) — найдавніший поширений на Зах. Под. тип сорочок;

- з нагрудними, плечовими або нагрудно-плечовими кокетками (*сорочки на кокетці*) — на Зах. Под. зустрічаються з початку ХХ ст.;

- *сорочки-блузки (блузи, блузки, блюзки)* — довжиною до талії, переважно з рукавами реглан, набули поширення на Зах. Под. з 30-х рр. ХХ ст.;

б) *чоловічі сорочки* за способом крою плечової частини поділяють на:

- без плечових швів (*тунікоподібні, вперекидку* (Борщівський р-н, Зах. Под.), *перекидні, перегинкові*) бувають: з бочками або без — найбільш поширений на Зах. Под. тип сорочок;

- з плечовими вставками (*уставкові, вуставкові або поликові*) — поширений на Зах. Под. тип сорочок (місцева назва — *кошуля*);

- з нагрудними, плечовими або нагрудно-плечовими кокетками (*сорочки на кокетці*) — поширений на Зах. Под. тип сорочок;

2). *Групу поясного або стегнового одягу* становить:

а) *жіночий поясний одяг*, зокрема:

- незшитий: одно- та двоплатові *запаски* (ткані килимовою технікою (*килимові*) або поперечними смугами (*перебірні*); рясовані в дрібні складки; вишиті; з вовняними френзелями або без);

- частково зшитий розпашний: *горбатки (горботки), обгортки, опинки*;

- зшитий глухий — це *спідниці* різної конструкції: *бурка* (спідниця з трьох пілок — Тернопільський р-н), *гранатова спідниця* (темно-синя оксамитова спідниця в три пілки, призібраних у складки — Підволочиський р-н, Зах. Под.), *димка* (смугаста полотняна спідниця), *мальованка* (вибійчана полотняна спідниця), *мушестрова* або *смушестрова спідниця* (оксамитова спідниця — Підволочиський р-н, Зах. Под.), *пікова спідниця* (з тонкої вовняної фабричної тканини бордового кольору з узорною фактурою — Бучацький р-н, Зах. Под.), *спідниця в складки плісе* або *рясна спідниця* (Борщівський р-н, Зах. Под.), *спідниця вибійка* або *димка* (з домотканого узорчастого вибитого полотна — Тернопільський р-н), *спідниця-літник (літник* — з майже прозорої вовняної тканини у тонкі смуги або клітинку), *репсова спідниця* (Гусятинський р-н, Зах. Под.), *рясована спідниця* або *царська* (тонко вовняна темно-синя у білі смужки, пошита з трьох прямих пілок, зібраних крім передньої у дрібні складки, по низу з тасьмою «*ціточка*» — Підволочиський р-н, Зах. Под.), *шаленівка (шалянівка, шалінова* — вибійчана спідниця з домотканого полотна чи фабричної вовняної тканини з рослинним орнаментом; *спідниця шеланова* або *квітчаста* — Тернопільський р-н);

- додатковий поясний одяг: *фартух-запаска* (тканий або з тканин), *фартух (хвартух, попередниця* — полотняний, оксамитовий або з інших тканин);

- б) *чоловічий поясний одяг* — різноманітні сезонні штани: з лляних чи конопляних полотен або тканин —

гачі (*гаче, гачи*), порти (*портки, поркениці, портяниці*), *рисовані штани* (*гармонійки, рісовані, рясовані*), *сподні* (Чортківський р-н, Зах. Под.), *штани вибиванки*; з сукна — *холошні* (*холоші*).

II. Допоміжний нагрудний або плечовий одяг, що включає:

1). *Нагрудний одяг без рукавів*: жіночий — *байбараки* (довгі прямоспинні безрукавки з оксамиту (*машестру*) — с. Самолусківці, Гусятинський р-н, Зах. Под.), *безрукавки* (з різних тканин середньої довжини), *горсети* (*лейбики* — безрукавки з панбархату середньої довжини (с. Самолусківці, Гусятинський р-н, Зах. Под.)), *горсети* (*горсетки, горсики* — переважно короткі безрукавки), *жупани* (прямоспинні безрукавки з оксамиту середньої довжини — Гусятинський та Тернопільський р-ни, Зах. Под.), *камізелки, кафтани* (довгі камізелки з оксамиту, призібрані в талії — Підволочиський р-н, Зах. Под.), *кептарі* (*кептарики, кожушки, куці кожушки, мунтяни, півкожушки* — короткі хутряні безрукавки), *кожушини* (*кожушанки* — хутряний нагрудний одяг з цілнокроєними короткими рукавами — с. Шупарка, Борщівський р-н, Зах. Под.), *кірсетки* (*корсетки* — безрукавки середньої довжини), *лейбики* (хутряні безрукавки різної довжини), *сердаки* (довгі прямоспинні безрукавки з вовняного сукна — Тернопільський р-н, Зах. Под.), *станіки* (безрукавки з оксамиту — Бучацький р-н; *станічки* — Гусятинський р-н, Зах. Под.); чоловічий — *безрукавки, бруслики, жилетки, кептарі* (*кептарики, кожушки, мунтяни* — короткі хутряні безрукавки), *кожушини* (хутряний нагрудний одяг з цілнокроєними короткими рукавами — с. Шупарка, Борщівський р-н, Зах. Под.), *лейбики* (хутряні безрукавки);

2). *Нагрудний одяг з рукавами*: жіночий — *кабатики* (*кабати*), *катанки* (смуґасті полотняні або сукняні), *кохти* (*кофти, кофти-польки*), *куртки, куртки, літники* (з легкої смуґастої доморобної тканини); чоловічий — *піджаки* (Гусятинський р-н, Зах. Под.), *полотняні куртки* (чисто білі або біло-сині смуґасті — Зах. Под.).

III. Верхній або становий одяг, у якому виокремлюють:

1). *Осінньо-весняний*:

а) *плащоподібний верхній одяг*:

• *кабат* — верхній жіночий одяг з оксамиту, розширений від талії (Чортківський р-н, Зах. Под.);

• *опанча* — довгий верхній прямоспинний одяг із коміром стійкою та капюшоном (*бородицею, богородицею, каптуром, кобкою*) із сірого або темно-коричневого домотканого сукна, розширений до низу бічними клинами (у Борщівському р-ні місцева назва капюшона — *капиця, капуза*);

б) *довгий верхній одяг з сукна*:

• *гунька* — довгий прямоспинний одяг з коричневого сукна без коміра (*гуня* — Гусятинський р-н; *манта-гунька* — Зах. Под.); довгий одяг з коричневого сукна приталеного крою, до низу розширений рясами, з виложистим коміром (місцева назва — *кафтан*, Підволочиський р-н, Зах. Под.);

• *жупан* — жіночий одяг з крамною чорною тканини, відрізною талією і двома складками позаду та оксамитовим коміром (Підволочиський р-н, Зах. Под.);

• *капота* — верхній довгий жіночий суконний одяг з великим шалеподібним коміром (Зах. Под.);

• *полька* — верхній довгий жіночий суконний одяг з відрізною спинкою та зборами, облямований чорним атласом або вельветом (Зах. та Сх. Поділля; *полька* або ще місцева назва *блузка, блуза* — Тербовлянський р-н, Зах. Под.);

• *пешек* (*сіряк*) — верхній довгий чоловічий одяг з темно-коричневого сукна, прямоспинного крою, з двома боковими фалдами і коміром стійкою (Бучацький р-н, Зах. Под.);

• *свита* — довгий верхній одяг з білого, брунатного, сірого або чорного сукна, прямоспинного крою, з приталеними підрізними чи відрізними спинками та боковими клинами або без них, із коміром стійкою або виложистим коміром, а чоловічий — ще й з *кобкою* (Зах. Под.); довгий верхній одяг з коричневого сукна, коміром-стійкою, прямоспинного крою та з боковими клинами (Борщівський та Бучацький р-ни, Зах. Под.);

• *свитка* — довгий, широкий верхній святковий чоловічий одяг з сукна, з великим шалевим коміром з кольоровою вишивкою і шнурами (Зах. Под.);

в) *короткий верхній одяг з сукна*:

• *катанка* — верхній одяг із чорної тонкої фабричної вовняної тканини прямоспинного крою, подовжена та розширена донизу з відкладним коміром (Тербовлянський р-н, Зах. Под.);

• *куртина* — верхній суконний одяг до пояса;

• *сермяга* (*гунька, сукман*) — верхній чоловічий одяг із темно-коричневого, рідше білого (сіро-

го) сукна приталеного крою із коміром стійкою (Зах. Под.);

- *сіряк* (*сірак, сірячина* (Чортківський р-н) — Зах. Под.) — короткий верхній одяг приталеного крою, довжиною до колін або до середини колін, з доморобного білого, темно-коричневого, сірого або чорного сукна, з широким відкладним коміром чи невеликим коміром стійкою, жіночий — відрізний у талії та рясований по низу;

г) *довгий верхній одяг з полотна*:

- *жупан* — прямоспинний верхній жіночий одяг з крамної сірої у чорні смужечки тканини (Зах. Под.);

- *каптан* — прямоспинний верхній одяг з домотканого тонкого або чиноватого полотна чи лляної тканини з вибитими узорами (вибійки) (Підволочиський р-н, Зах. Под.);

- *плахта* (*плахтина* — Гусятинський р-н, Зах. Под.) — полотняний прямоспинний без перехватів по боках верхній чоловічий одяг;

- *полотнянка* — довгий (нижче колін) під стан, з перехватами по боках верхній чоловічий одяг з полотна;

- *юпка* (*біла свитка, кафтан, «приятелька»*) — верхній жіночий одяг середньої довжини з домотканого білого полотна, з відрізною по талії спинкою, призібраним у складки низом, коміром стійкою (Тернопільський р-н, Зах. Под.);

2). *Зимовий суконний плащоподібний*:

- *бунда* — довгий верхній зимовий чоловічий одяг з коричневого битого сукна трапецеподібного крою, з відкладним коміром (Підволочиський р-н, Зах. Под.);

- *сердак* (*сардак* — Борщівський та Заліщицький р-ни, Зах. Под.) — верхній довгий зимовий чоловічий і жіночий одяг із домотканого сукна, оздоблений кольоровими шнурами, приталений та до низу розширений, із коміром стійкою;

3). *Зимовий хутряний*:

а) *кожухи довгі* (до п'ят) білого, жовтого (коричневого), синього (фарбовані) та чорного кольорів;

б) *кожухи середньої довжини* (до середини стегна або трохи нижче коліна);

в) *кожухи прямоспинні короткі* (до талії):

- *бунда* — короткий жіночий козушок з короткими рукавами (Борщівський р-н, Зах. Под.);

- *козушок* — короткий жіночий чи чоловічий козух з довгими рукавами;

г) *кожухи до колін, криті тонким фабричним сукном або напівсукном*:

- *бекеши* (*бекешки*) — хутряний приталений верхній одяг зі зборами, критий синім сукном (Зах. Под.);

IV. Головні убори, серед яких розрізняють у залежності від статті і віку:

1). *Дівочі головні убори*, до яких відносяться:

а) *начільні головні убори*:

- *бинди* (*лєнти, лянти, стрічки, стьонжки*) — начільні пов'язки-стрічки (парчеві або шовкові, золотисті або сріблясті) без оздоблення або вишиті квітковими орнаментами нитками чи бісером; ткані з різнокольоровими орнаментами стрічки; одноколірні гладенькі шовкові стрічки;

- *стрічки* (*лянти*) — ткані стрічки з нашитими квітами і листочками (Зах. Под.);

- *стрічки-намушниці* — начільні стрічки, декоровані намистинами і золотим позументом (Зах. Под.);

б) *вельон* (*велян, вильон*) — фата весільна;

в) *віночки* (*вінки*):

- «білі» *весільні вінки* (з лою та парафіну);

- *барвінковий вінок* — старовинний весільний вінок молоді;

- *весільні вінки зі штучних квітів* з різнокольорового паперу і стружки;

- *виті* (*звиті*) *вінки із зілля* (барвінку, василька, м'яти, рути, шавлії й інших лікарських рослин);

- *вінки-шнури* (у вигляді стрічки, оздобленої різнокольоровими кульками з вовни чи квітами зі стрічок, намистин та бісеру або у вигляді сплетених у шнур стрічок чи цупких кольорових ниток);

- *вінки площинні* (з картону, обшитого тканиною або стрічками та оздобленого різноманітними намистинами чи бісером): як різновид — *карабулі* — вінки, виготовлені з картону, який оздоблювався герданами, малими скляними перлами, павиними пір'ями та стяжками; вінки зі штучних квітів, прикрашені скляними намистинами й стрічками (Буковинське та Західне Поділля);

- *вінець* — весільний вінок молоді;

- *плетені* (*сплетені*) *вінки із зілля, польових квітів, рожі* (ружі) й *ягід* (вишні, горобини, калини): *купальські та весільні*;

- *шиті* (*зшиті*) *вінки* (у вигляді зшитих між собою квітів із зілля, стрічок або стружки);

г) *вінкоподібні головні убори*:

- *ввиванка* — дівочий головний убір у вигляді валика з чорних ниток, накручених на солом'яну плетінку та декорованих різнокольоровими скляними намистинками і зі стрічками-зав'язками з обох боків (с. Сапогів, Борщівський р-н, Зах. Поділля);

- *вінкоподібні убори* із живих квітів;

- *вінок-обруч* — дівочий головний убір у вигляді обруча, обтягнутого стрічками, які декоровані рядком блискучих скляних намистин; плетений з вовняних ниток *обручоподібний* головний дівочий убір (Зах. Поділля);

- *весільний вінок-зав'язка*, виготовлений з білої хустки;

- *галянок* — дівочий головний убір з бісеру;

- *заушники* — дівочий головний убір у вигляді стрічки з нашитими по обидва боки квітками з призбираних стрічок, прикріплених до кружечків із вовняної тканини, що оздоблені в свою чергу бісером, кутасиками з лучки (вовняними кульками), намистинками;

- *обручі з герданами, квітами, пір'ям, скляним рисом та стрічками*;

г) *платові весільні головні убори* білого кольору:

- *гимбер* (*имбер, імбер*) — головний убір білого кольору, яким покривали молоду;

- *нафрамиця* (*нафрами*) — платовий убір, яким молодій у день весілля жінки пов'язували голову;

- *рантух* (*рантушок*) — платовий весільний головний убір білого кольору з домотканого полотна, як фата;

- *серпанок* — фата або головний убір, виготовлений із тонкого прозорого домотканого полотна білого кольору та яким покривали молоду поверх каптура, очіпка, чепця;

д) *стрічкоподібні уплітки у коси*:

- *волічкові уплітки* (*волічки, уплітки*) — вузенькі стрічки або шнурки з різнокольоровими вовняними кульками (кутасиками) (Буковинське і Зах. Под.);

- *кісники* (*випліточки, вплітки, косники*) — вузенькі биндочки, стрічки (стенжки, стьожки) або шнурки, які дівчата влітали у коси;

е) *хусткоподібні убори*:

- *хустки* — пов'язували на голову вінкоподібно, щоб маківка була відкрита; у холодну пору року хустки носили поверх вінкоподібних головних уборів;

є) *прикраси до дівочих вінків чи у коси*:

- *фавори* — штучні (зі стрічок) квіти з нашитими лелітками, як прикраса до дівочих вінків, зокрема, весільних (Зах. Поділля);

- *фарбоване гусяче пір'я та квіти* — прикраси, які дівчата занурювали в розплавлений віск і оздоблювали позолотою (*шумихою*), щоб влітати у коси;

2). *Жіночі головні убори*, до яких належать:

а) *обручеподібні убори*:

- *кибалка* (*кибалочка*) — головний убір заміжньої жінки, підкладка під очіпок, скручена та зшита з полотна у формі валика; дерев'яний обруч, що добре підтримував хустку (Зах. Поділля);

б) *рушникоподібні убори*:

- *намітка* (*перемітка*) — рушникоподібний убір з лляної, зрідка конопляної або взагалі прозорої (іноді підкрохмаленої) тканини;

- *намітка-убрус* (*убрус*) — рушникоподібний убір, який починали носити після весільного обряду розплітання коси;

- *рантух* (*рантушина, рантушок*) — головний убір заміжньої жінки білого кольору з тонкого домотканого або фабричного полотна;

в). *хусткоподібні убори*:

- *хустка* (*платок, хустина, хустинка, хусточка, фустка*) — головний убір у вигляді квадратного (прямокутного) шматка тканини (з вишивкою або без білі полотняні чи кольорові з тканини (бавовняної, вовняної, шовкової) хустки) або в'язаний: *байкова хустка*; *баранкова хустка* (чорна вовняна з довгими френзелями — с. Деренівка, Тербовлянський р-н, Зах. Под.), *оксамитова хустка*; *шальянова хустка* (з тонкої вовняної тканини «шальянівки» — с. Шляхтинці, Тернопільський р-н, Зах. Под.); *штапельна хустка*;

г) *шапкоподібні убори*:

- *каптур* (*каптура, каптурчик*) — різновид очіпка з круглим дном з кольорової тканини і стінками з обох боків (Західне та Східне Поділля);

- *очіпок* (*чепець, чіпець*) — м'який чи твердий головний убір складної форми з кольорової тканини;

3). *Чоловічі головні убори*, насамперед це:

- а) *башлик* — каптур сукняний з довгими кінцями-китицями, що вдягали поверх шапки;

б) *капелюхи*:

- *бріль* — солом'яний капелюх;

- *капелюхи* з павичим пір'ям, герданами — весільні або святкові парубоцькі головні убори (Західне Поділля);

• *крисаня* — парубоцький капелюх з солом'яних плетінок (Західне Поділля);

• *габик* — чоловічий святковий капелюх синього або чорного кольору м'який з широкими крисами чи твердий з вузькими крисами (Зах. Под.);

в) *картуз* — головний убір із фабричної або домашньої тканини з чорним козирком із блискучого твердого матеріалу «сапи» (набув загального поширення з другої половини ХІХ ст.);

г) *кашкет* — головний убір із синього та зеленого сукна, рідше чорного із більшим розміром козирка — «сапою» ніж у картуза (набув поширення на початку ХХ ст.; чорні вовняні та оксамитові парубоцькі *кашкети з вишитими оточками (обичайками)* — Зах. Поділля);

г) *шапки*:

• *конічні шапки* із сірого і чорного овечого смушка, підбиті всередині дешевим хутром;

• *кучма* — висока конусоподібна або циліндрична шапка з овчини чи іншого хутра;

• *смушкові шапки* — високі чорні (зрідка сиві) шапки (чоловічі — вищі, парубоцькі — нижчі), із суконним темним (коричневого, чорного, рідше блакитного або вишневого кольорів) верхом (Зах. Поділля);

• *шапки на завісах* — циліндричні зимові високі, смушкові, чорні або сірі із суконним (синім або зеленим) верхом шапки, з розрізом позаду чи збоку, який стягувався пришитими стрічками (на Зах. Поділлі — червоними або синіми; на Поділлі — червоними);

• *чорні баранячі шапки конусовидної форми* зі стоячим чи загнутим всередину верхом.

V. Взуття, залежно від виду і техніки виготовлення, складається з:

1). *Взуття, що прикриває стопу ноги*:

а) плетене взуття — *личаки* (Західне Поділля);

б) стягнуте взуття — *шкіряні постолі, ходаки*;

в) зшите взуття — *мешти* (літні туфлі, Зах. Под.), *туфлі, черевики (черевички або чобітки), румунки* (Гусятинський, Теробовлянський і Тернопільський р-ни, Зах. Под.);

2). *Взуття, що прикриває стопу та гомілку*:

а) зшите взуття — *валянки (зшиті), сап'янци, чобітки, чоботи (боксові, гвоздьові, жовтинці, зеленинци, писані, підшивані, хромові, червонинці, шкапові та юхтові), чорнобривці*;

б) валяне взуття — *валянки (биті)*;

3). *Різноманітні допоміжні види утеплення ноги* — суконні *онучі*.

VI. Пояси, які здавна насамперед виконували захисну й оберегову функції, а пізніше естетичну, поділялися на:

1). *Крайки*:

а) *бісерні крайки* (Буковинське та Західне Поділля);

б) *вузькі плетені крайки*;

в) *вузькі ткані крайки*;

2). *Пояси*:

а) *плетені*:

• *вузькі, довгі пояси з вовни*;

• *очкур* — лляний плетений шнурок, який використовували як пояс до чоловічих штанів;

б) *ткані*:

• *вовняні вузькі, довгі пояси (з довгими китицями)*;

• *рушникоподібні вишиті пояси*;

• *широкі ткані пояси (в клітинку, одноколірні або смугасті)*;

в) *шкіряні*: — *череси* — шкіряні широкі пояси (Буковинське та Зах. Поділля);

3). *Шкіряні реміні (ремінці)*.

VII. Прикраси поділяються на:

1). *Жіночі, до яких належать*:

а) *вушині прикраси* — *заушники (ковтки з бовтицями — сережки з підвісками), кульчики, сережки*;

б) *головні прикраси*:

• *баламути* — дівоча прикраса у вигляді стрічки з герданами, які звисають над вухами як сережки (Західне Поділля);

• *бісерні стьожки* — стрічки з різнокольорового бісеру як оздобні деталі для дівочих головних уборів (Буковинське та Західне Поділля);

• *гардан (валок)* — дівоча головна прикраса у вигляді вовняної стрічки-пов'язки,

оздобленої бісером (с. Кривче, Борщівський р-н, Зах. Поділля);

• *гердан стрічковий* — дівоча оздоба на голову у вигляді стрічки з різнокольорового бісеру, іноді нашитої на вовняну тасьму і доповненої металевими бляшками (Буковинське та Західне Поділля);

• *гердан стрічковий з підвісками* — дівоча оздоба на голову у вигляді стрічки з підвісками, виготовлених із кольорового бісеру (Буковинське та Зах. Под.);

в) *нагрудні прикраси*:

- *баламути (баламута)* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка річкового бурштину; намисто із перламутрових зерен черепашок морських моллюсків у дві-три низки;

- *бісерна криза* — нагрудна прикраса з бісеру у вигляді широкого заокругленого коміра;

- *бісерна стрічка* — нагрудна прикраса з бісеру, обнизана бісерними китичками, які викладались півколом на середині грудей, прикриваючи разки намиста;

- *букет весільний* — нагрудна прикраса у вигляді букетика з барвінку та штучних квітів із різноманітного матеріалу;

- *венеціанське намисто (венеційські коралі)* — нагрудна прикраса у вигляді намиста, виготовленого із сплаву скла-смальти та інкрустованого і розпианого золотом;

- *гранати* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка гранатів;

- *гердан (герданік)* — нагрудна оздоба у вигляді стрічки з різнокольорового бісеру, нанизаного на нитяну чи волосяну основу, що утворюють строкакий геометричний або рослинний орнамент;

- *гердан кутовий* — нагрудна оздоба, виготовлена з однієї довгої або двох коротших, нанизаних чи тканих стрічок із кольорового бісеру (Зах. Под.);

- *гердан кутовий з монетами чи медальйоном* (Зах. Под.; Гусятинський р-н);

- *гердан стрічковий* — нагрудна прикраса у вигляді стрічки, виготовленої з різнокольорового бісеру;

- *гердан стрічковий з монетами* (Буковинське та Західне Поділля);

- *дзюмбали* — гердан (Західне Поділля — Борщівщина);

- *дукачи (дукачі)* — нагрудна прикраса із золотих монет;

- *дукачі-образки* — нагрудна прикраса із двома круглими, оправленими в мідний обідок скельцями, між якими вкладена фольга із зображенням святого;

- *згарди* — нагрудна прикраса у вигляді хрестиків (мідних кружляків), нанизаних в кілька рядів;

- *коралі (каралі, коралі, коралове намисто, багате, добре, мудре або правдиве намисто, справжні або щирі коралі)* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка намиста з натуральних (шліфованих чи рублених (тятих)) або штучних коралів; нагрудна прикраса у вигляді скріплених між собою

багатьох разків коралів, центральні намистини яких мали більший розмір та були обгорнуті мідним або срібним обручком;

- *коралі* — нагрудна прикраса у вигляді 5-12 разків натуральних коралів, на кінцях якої були дрібні скляні сині намистини та петлі з домотканих ниток і волосіння для просування довгих червоних стрічок, що вив'язувалися у бант на поясі чи нижче (Заліщицький р-н, Зах. Под.);

- *криза* — нагрудна прикраса з бісеру у вигляді широкого заокругленого суцільно плетеного коміра, що накриває груди, плечі й спину (Західне Поділля);

- *ланцюжки (клокички)* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка намиста з насіння овочів, плодів (сім'я рослини клокички);

- *лускавки* — дуте скляне намисто (Західне Поділля — Борщівщина);

- *медалики (металіки)* — медальйони із зображенням хреста або святого;

- *монисто з бісеру (мониста)* — нагрудна оздоба у вигляді довгого разка з бісеру, яке намотувалося навколо шиї багато разів або у вигляді декількох разків з бісеру (Західне Поділля);

- *намисто (монисто, пацьорки)* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка з дорогих природних матеріалів (бурштину, гранатів, перлів, смальти); нагрудна прикраса у вигляді семи або більше разків, прив'язаних до однієї стрічки й зібраних із різних матеріалів (бісеру, дерев'яних і керамічних намистин, дутого і кольорового скла, дешевого каміння — Зах. Под.);

- *пацьорки* — нагрудна прикраса з кольорового дутого скла (на Західному Поділлі ще називали — *дуги пацьорки*); разки намиста з різнокольорового скла, переважно чеського виробництва (Західне Поділля);

- *перли (перла)* — нагрудна прикраса у вигляді довгого разка перлів;

- *плетінка об'ємна* — нагрудна бісерна прикраса у вигляді довгого порожнистого шнура;

- *салби* — нагрудна прикраса зі срібних монет, нашитих на тасьму або фетрову основу;

- *скляні буси* — нагрудна прикраса з привізних різнобарвних скляних намистин, інкрустованих смальтою, емаллю, позолотою;

- *скляне намисто (бранзульєти, кулі, лускавки, надуванці, пацьорки)* — нагрудна прикраса з кольорового дутого скла;

- *силянка-комір* — широка нагрудна бісерна прикраса у вигляді однодільного коміра або кризи;
- *смальта* — намисто зі смальти (Західне Поділля); намисто зі смальти червоного кольору — *краваниця* (с. Виноградне, Заліщицький р-н, Зах. Под.);
- *смолянки* — нагрудна жіноча прикраса у вигляді низки коралів з глини (Західне Поділля);
- *хрестики* (переважно дерев'яні на шовкових стрічках, рідше металеві на шнурочках або ланцюжках);
- г) *наручні прикраси* (зустрічаються дуже рідко) — *браслети, обручі* (з металу, а з 20-х рр. ХХ ст. — також із дерева і натурального каміння);
- г) *нашийні (шийні) прикраси*:
- *бісерна стрічка* — нашийна прикраса з вишитої бісером смужки оксамиту;
- *гердан з дукачами* — нашийна прикраса у вигляді вузької шовкової стрічки вишитої спереду бісером та оздобленої підвісками-дукачами (монетами);
- *гердан стрічковий* — нашийна прикраса у вигляді стрічки виготовленої з різнокольорового бісеру, іноді нашитого на вовняну або полотняну тасьму;
- *гердан стрічковий з підвісками* — нашийна прикраса у вигляді стрічки з підвісками, виготовленої з кольорового бісеру (іноді на вовняній тасьмі);
- *гердяник* — оздоба у вигляді стрічки з різнокольорового бісеру, що утворює геометричний або рослинний орнамент та щільно облягає шию;
- *монисто* — нашийна прикраса у вигляді короткого разка з бісеру;
- *монисто обплетене* — нашийна прикраса у вигляді разка з кульок, що мають бісерні обплетення;
- *плетінка об'ємна* — нашийна бісерна прикраса у вигляді короткого порожнистого шнура;
- *силянка-комір* — вузька нашийна бісерна прикраса у вигляді однодільного, дводільного або зубчастого коміра;
- д) *поясні прикраси* — *крайка* (пояс у вигляді стрічки з бісеру);
- е) *прикраси на пальці* — *каблучки, обручі* (персні дерев'яні або залізні), *обручки* (вінчальні персні), *персні (перстні)*;
- 2). *Чоловічі, до яких відносяться*:
 - а) *головні прикраси*:
 - *бісерні стьожки або гердани стрічкові* — оздоба на капелюхи у вигляді стрічки з різнокольорового бісеру (Буковинське та Західне Поділля);
 - *букетик весільний* — головна прикраса у вигляді букетика з барвінку та живих квітів, який чіплявся до шапки (Західне Поділля);
 - *віночок або вінок весільний* — головна прикраса у вигляді маленького (чіплявся до шапки) чи великого (накладався на шапку) вінка з барвінку і живих квітів (Зах. Поділля);
 - б) *нагрудні прикраси*:
 - *букет весільний* — нагрудна прикраса у вигляді букетика з барвінку та живих чи штучних квітів із різноманітного матеріалу;
 - *котильон (кутальйон, вівсюрик, висьорок, герданик)* — нагрудна бісерна прикраса у формі невеликого п'ятикутника переважно з підвісками;
 - *краватка* — нагрудна бісерна оздоба (Західне Поділля);
 - *купочки* — нагрудна прикраса у вигляді весільного букетика з бісеру (Західне Поділля);
 - в) *нашийні прикраси*:
 - *гарасівки* — тканні вовняні різнокольорові стрічки для зав'язування чоловічих сорочок, через петлі на комірі (Зах. Под.); *гарусні* червоні стрічки для зав'язування чоловічих сорочок (Зах. Под.);
 - *мідна шпонка (запонка)* — для застібання коміра сорочки (Зах. Поділля);
 - г) *поясні прикраси* — *крайка* (пояс у вигляді стрічки з бісеру);
 - г) *прикраси на пальці* — *обручки* (вінчальні персні).

VIII. Доповнення до одягу, серед яких:

- 1). *Кошель (кошіль)* — чоловіча сумка через плече, плетена із лика (Західне Поділля);
- 2). *Кошки та кошки-сумки* плетені з соломі різноманітних розмірів (Західне, Східне та Центральне Поділля);
- 3). *Табівка (тобівка)* — святкова плоска шкіряна торбина, оздоблена мідними бляшками (блендами) (Буковинське та Західне Поділля);
- 4). *Тайстра (дзьобанка, дзьобенка)* — буденна вовняна сумка через плече зіткана узорною стрічкою (Буковинське та Західне Поділля);
- 5). *Торба (торбина)* — мішечок-сумка ізшитим з обох боків ручкою-поясом для носіння через плече;
- 6). *Рушники* — вишиті прямокутні полотнища, які використовувались нареченими як обереговий одяговий елемент на весіллі.

Таким чином, у цілому жіночі й чоловічі комплекси народної ноші українців Західного Поділля мистили загальноукраїнські та регіонально подільські різновиди традиційного одягу, головних уборів, взуття, прикрас, поясів і доповнень до одягу. Разом з тим, були окремі типи складових національного костюма, які західні подоляни не носили, і навпаки, складові, які були характерні лише для них. Звичайно, передусім це пояснюється специфікою перебування Західної локальної зони Поділля з найрізноманітнішими історико-етнографічними регіонами та районами України, а саме: Волинню, Буковиною, Опіллям і Покуттям. Однак запропонована нами класифікація не претендує на повністтю завершений та остаточний варіант, оскільки в процесі подальших етнографічних досліджень у рамках дисертаційної роботи ми плануємо продовжити її вдосконалення.

1. Фонди Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України (Львів). Група «етнографія і промисли». ЕП — 20559, 20579, 21573, 21582, 21606, 21971, 21972, 21978, 21994, 21997, 22037, 22096, 22263, 22266-22268, 22273, 22294, 22295, 23005, 69325, 69376, 72698, 72703, 72706, 75233, 75240, 75241, 75267, 77731, 77858, 77861, 77888, 79342, 80529, 80530, 81754/1-8, 82706; група «головні убори». ГУ — 2, 6, 43, 62, 63, 73, 106, 109, 118, 120, 121, 157, 201, 287, 289, 295, 304, 308, 309, 316, 318, 320, 328, 345, 349, 381.
2. Фонди Національного музею ім. А. Шептицького (Львів). Група «народне мистецтво, тканини». НМТ — 113, 658, 854, 1251, 1234/2, 1778, 1800, 2372, 2384, 2794, 2800, 2802, 2807, 2808, 2811, 3012, 3172, 3181.
3. Фонди Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Група «тканини». Т — 1-9532.
4. Альбом. Українське народне мистецтво: Вбрання / за заг. ред. К. Гуслистого, С. Колоса. — К. : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. — 328 с. : іл.
5. Білан М. Українській стрій / М. Білан, Г. Стельмащук. — Львів : Фенікс, 2000. — 328 с.
6. Білецька В. Українські сорочки, їх типи, еволюція й орнаментация / В. Білецька // Матеріали до етнології й антропології. — Львів, 1929. — Т. XXI—XXII. — Ч. I. — С. 43—109.
7. Борщівщина. Народне мистецтво, побут та звичаї. Альбом — каталог музейних фондів Борщівського краєзнавчого музею / автор тексту Любов Волинець. — Нью-Йорк : Український музей, 1994. — 64 с.
8. Булгакова Л. Традиційний хутряний одяг Борщівщини / Л. Булгакова // Літопис Борщівщини : науково-краєзнавчий збірник. — Вип. 8. — Борщів, 1996. — С. 54—57.
9. Булгакова Л. Художні особливості чоловічих сорочок Борщівщини кінця XIX — початку XX ст. / Л. Булгакова // Літопис Борщівщини : науково-краєзнавчий збірник. — Вип. 5. — Борщів : Джерело, 1994. — С. 55—58.
10. Булгакова-Ситник Л. Борщівські сорочки з колекції Віри Матковської / Л. Булгакова-Ситник ; НАН України. Інститут народознавства. — Львів : Укрпол, 2008. — 255 с. : іл.
11. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: Етногр. аспект / Л. Булгакова-Ситник ; ред. О.М. Козакевич. — Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2005. — 328 с.
12. Бурачинська Л. Поділля / Л. Бурачинська // Український народний одяг (укр. і англ. мовами). — Торонто ; Філадельфія, 1992. — С. 93—111.
13. Васіна З.О. Український літопис вбрання : Книга-альбом. Т. 2. XIII — початок XX ст.: Наук.-худож. реконструкції. Текстівки / З.О. Васіна. — К. : Мистецтво, 2006. — 448 с. : іл.
14. Вовк Х. Одежа / Х. Вовк // Студії з української етнографії та антропології. — Прага, 1928. — С. 124—170.
15. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис / О. Воропай. ; перевидання 1966 р. (Мюнхен). — К. : Оберіг, 1993. — 592 с.
16. Врочинська Г. Українські народні жіночі прикраси XIX — поч. XX ст. / Г. Врочинська ; вид. 2-ге, допов. — К. : Родовід, 2008. — 230 с. : кольор. іл.
17. Головацький Я.Ф. О народной одежде и убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии / Я.Ф. Головацький. — СПб., 1877. — 85 с. : ил.
18. Горинь Г.Й. Шкіряні промисли західних областей України (друга половина XIX — початок XX ст.) / Г.Й. Горинь. — К. : Наукова думка, 1986. — 94 с. : іл.
19. Жіноча сорочка Борщівсько-Заставнівського Придністров'я. Альбом / упор. Л. Булгакова-Ситник, Т. Лозинський. — Львів : Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2013. — 336 с. — (Серія «Українське народне мистецтво»).
20. Іваневич Л. До особливостей класифікації жіночого натільного одягу українців Поділля / Л. Іваневич // Народна творчість та етнологія / голов. ред. Г. Скрипник ; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Рильського. — К., 2013. — № 3. — С. 91—98.
21. Іваневич Л. Історико-географічні та історико-етнографічні межі дослідження народного вбрання українців Поділля / Л. Іваневич // Народна творчість та етнологія. — К., 2013. — № 5. — С. 88—100.
22. Іваневич Л. Класифікація матеріалів для виготовлення й оздоблення традиційного строю українців Поділля / Л. Іваневич // Україна в етнокультурному вимірі століть. До 175-річчя з дня народження видатного українського етнографа Павла Чубинського. Зб. наук.

- праць / відповід. ред. П.М. Чернега. — К. : Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 2014. — С. 309—322.
23. Іваневич Л. Особливості класифікації складових народного костюма українців Поділля ХІХ — початку ХХ століття / Л. Іваневич // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. — Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2013. — Т. 20: 95-річчю заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету присвячується. — С. 489—501.
 24. Іваневич Л. Характерні особливості класифікації головних уборів українців Поділля ХІХ — першої половини ХХ століття / Л. Іваневич // Матеріали ХХV Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції: Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. — Вінниця, 2013. — С. 129—141.
 25. Кара-Васильєва Т.В. Українська сорочка. Альбом / Т.В. Кара-Васильєва. — К. : Томіріс, 1994 — 30 с. : іл.
 26. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка / Т. Кара-Васильєва, А. Чорноморець. — К. : Либідь, 2002. — 160 с. : іл.
 27. Косміна О. Традиційне вбрання українців / О. Косміна. — К. : Балтія-Друк, 2008. — Т. І. Лісостеп. — 160 с. : іл. — (Рез. англ.).
 28. Лыганова Л.А. Сорочка-вышиванка конец ХХ — начало ХХ вв. / Л.А. Лыганова. — Донецк : ДОКМ, 2003. — 76 с. : ил.
 29. Матейко К. Український народний одяг / К. Матейко. — К. : Наукова думка, 1977. — 224 с. : іл.
 30. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник / К. Матейко. — К. : Наукова думка, 1996. — 112 с.
 31. Медведчук Г. Український народний одяг подільських селян ХVІІ — І пол. ХХ ст. / Г. Медведчук // Берегиня скарбів народних... / упоряд. А.М. Трембіцький, О.Г. Погорілець. — Хмельницький ; Меджибіж : ПП Мельник А.А., 2010. — С. 142—158.
 32. Николин Н. Вишита сорочка в етнографічній колекції Борщівського краєзнавчого музею / Н. Николин // Літопис Борщівщини: науково-краєзнавчий збірник. — Вип. 6. — Борщів : Джерело, 1994. — С. 72—79.
 33. Ніколаєва Т. Історичні передумови формування традиційного одягу Поділля / Т. Ніколаєва // Поділля / під ред. Артюх Л.Ф., Балущка В.Г., Болгарович З.Є. та ін. — К. : Доля, 1994. — С. 260—276.
 34. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Т. Ніколаєва ; іл. З. Васиної, Л. Міненко, Т. Ніколаєвої, О.Слінчак, М. Старовойт. — К. : Либідь, 1996. — 176 с. : іл.
 35. Ніколаєва Т. Український костюм. Надія на ренесанс / Т. Ніколаєва. — К. : Дніпро, 2005. — 320 с. : іл.
 36. Савка Г. Одяговий жіночий комплекс південних районів Тернопілля (за матеріалами збірки Тернопільського обласного краєзнавчого музею) / Г. Савка // Народний костюм як виразник національної ідентичності : збірник наук. праць за ред. д-ра мист-ва М. Селівачова. — К. : ХІК, 2008. — С. 253—257.
 37. Спаський І.Г. Дукачі і дукачі України / І.Г. Спаський. — К., 1970. — 167 с.
 38. Стельмащук Г. Традиційні головні убори українців / Г. Стельмащук ; НАН України. Інститут народознавства. — К. : Наукова думка, 1993. — 240 с.
 39. Стельмащук Г. Українські народні головні убори / Г. Стельмащук. — Львів : Апріорі, 2013. — 276 с.
 40. Український народний одяг ХVІІ — поч. ХІХ ст. в акварелях Ю. Глоговського / авт. та упоряд. Д.П. Кривач, Г.Г. Стельмащук ; ред. Ю.Г. Гошко. — К. : Наукова думка, 1988. — 272 с. : іл.
 41. Федорчук О. Українські народні прикраси з бісеру / О. Федорчук. — Львів : Свічадо, 2007. — 119 с. : іл.

Lilia Ivanevych

ON THE WESTERN PODILIAN UKRAINIANS' CLOTHES. SOME PECULIARITIES OF CLASSIFICATION

Analytical review in widely- and less-known specimen of dress, articles and museum collections has forwarded the problem of studies as for the pieces of Western Podilian Ukrainians' folk clothes through XIX and the first past XX cc. The expanded classification of the Western Podilian Ukrainians' traditional clothes has been proposed for the first time with taking into account the Distinctive signs of dress complexes have been taken into account.

Keywords: folk dress, traditional clothes, Ukrainians of Western Podilia, collections of museums, classification, costume, body-, waist-, upper-and shoulder clothes, headwear, shoes, adornment, belts, accessories.

Лілія Іваневич

ТРАДИЦИОННЫЕ ОДЕЯНИЯ УКРАИНЦЕВ ЗАПАДНОГО ПОДОЛЬЯ: ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ

В ходе анализа известных и менее известных работ и музейных фондовых собраний в статье отображается проблема исследования предметов народной одежды украинцев Западного Подолья ХІХ — первой половины ХХ вв. Впервые представлена попытка создания расширенной классификации традиционной одежды западных подолян с учётом отличительных признаков костюмных комплексов.

Ключевые слова: народная одежда, традиционное убранство, украинцы Западного Подолья, фондовые коллекции музеев, классификация, костюм, нательная, поясная, плечевая и верхняя одежда, головные уборы, обувь, украшения, пояс, дополнения к одежде.